

Шест година Дејтона – Отворено писмо Високог представника, Волфганга Петрича, грађанима Босне и Херцеговине

Прије шест година потписан је мировни споразум који је водио Босну и Херцеговину на њеном путу опоравка од рата. Овај Споразум је испунио своје најважније обећање: одржао је мир и омогућио Босни и Херцеговини да се врати – иако врло споро – нормалном животу.

Као увијек када обиљежавамо годишњицу Дејтонског споразума, могао бих рећи: постигло се много, али још много треба урадити. То је истина – али такође је истина да су се околности у Босни и Херцеговини темељито промијениле и да ће будућност Босне и Херцеговине бити одређена не само спровођењем Дејтонског споразума, него и њеном интеграцијом у Европу.

Чврсто вјерујем да данас пред собом имамо историјску прилику да Босну и Херцеговину учинимо “нормалном” европском земљом која функционише и нуди својим грађанима оно што им је потребно: сигурност, радна мјеста, социјалну заштиту, функционалну администрацију. У односу на спољни свијет, “нормална” земља испуњава своје међународне обавезе; ово је нарочито значајно након напада на САД од 11. септембра. Ја сам оптимиста јер сада примјећујем да су власти на свим нивоима спознале да се морају десити неке ствари уколико ова земља жели направити одлучан корак напријед. И што је једнако важно – примјећујем спремност да се ради на томе што је потребно.

Многима, укључујући и мене, се чини да је требало непримјерено много времена да се постигне овај напредак. Али, присјетите се: 1996. године се ниједна избјеглица или расељена особа није

могла вратити у свој дом осим у случајевима када се тај дом налазио у подручју које је било под контролом исте етничке групе којој је припадао тај појединац. Људи су се чак плашили путовати. И још годину дана касније господин Крајишник, члан Предсједништва, одбио је ући у просторију за састанке Предсједништва на иста врата као остали чланови Предсједништва; а камо ли је Предсједништво било у стању да донесе икакве стварне одлуке.

Данас је ситуација суштински другачија: Предсједништво, чији су чланови недавно заједно путовали на аудијенцију код Папе, све више дјелује као јединствено тијело које рјешава питања од кључног значаја за будући развој Босне и Херцеговине. Премијер БиХ улаже велике напоре да учини ефикаснијим рад свога кабинета и активно лобира за подршку у иностранству, представљајући БиХ као земљу која стварно жели напредовати. Избјеглице и расељена лица који припадају такозваним “мањинским” групама се враћају у великом броју – сада је највећи изазов снабдјети повратнике основним материјалом за реконструкцију и обезбиједити да имају приступ радним мјестима, социјалној заштити и одговарајућем образовању за њихову дјецу. Економска реформа је постала приоритет политичког програма јер су сви схватили да ће само економски стабилна земља бити политички стабилна. Ниједан од ентитета више не оспорава концепт јединственог економског простора. Води се расправа и о измјенама и допунама ентитетских устава, којима ће се обезбиједити права конститутивним народима Босне и Херцеговине на цијелој њеној територији. Ово су невјероватно позитивне промјене.

Многи фактори су допринијели новој ситуацији. Политичке промјене у Хрватској и Југославији су засигурно одиграле значајну улогу. Али оно што ја сматрам најважнијим је то да су се грађани Босне и Херцеговине уморили од политике националиста и да су довели на власт политичке странке које свесрдно прихватају идеју државе Босне и Херцеговине, које су определијелене за реформе и које нису биле на власти током и непосредно после рата. Мој однос са државном Владом је сада заснован на партнерству, а не више на одлукама које сам ја доносио умјесто њих.

Наравно, пред нама је још дуг пут. Држава тек треба у потпуности профункционисати и постати дјелотворна; многе институције на државном нивоу које су потребне свакој земљи тек требају бити успостављене. Анекс 7 се мора у потпуности спровести;

нисам задовољан темпом којим се спроводе имовински закони, и нисам видео довољно примјера да се општине активно укључују у исказивање добродошлице повратницима и да им помажу у њиховој поновној интеграцији у заједницу. Програм економске реформе је опсежан и ми смо тек на почетку спровођења истог. Стопа незапослености у БиХ је превисока, а земља још нема амбијент погодан за пословање који би привукао стране и домаће улагаче.

Република Српска мора схватити да ће бити снажна само уколико је држава БиХ снажна, и да држава није непријатељ већ структура од које ће Република Српска имати користи, јер ће у склопу државе, ући у Европу. Многе политичке странке са хрватским предзнаком морају схватити да Хрвати БиХ нису и неће постати мањина. Они су конститутивни народ који је у потпуности заштићен Уставом БиХ и морају пронаћи своје мјесто у БиХ користећи предности оваквог уставног оквира.

Питање ратних злочина још увијек није разријешено, иако оно представља основни услов за помирење. Образовни систем мора проћи кроз процес реформе како би се дјеци Босне и Херцеговине обезбиједило образовање високог квалитета како би ова дјеца учила језик, културу, историју и традицију свих народа.

Поред тога, морамо створити ефикасно и независно правосуђе и полицију јер они представљају неопходне елементе функционалне демократије.

Али, чини се да су сви спремни да раде на неријешеним питањима, и то је оно што је важно. Ко би помислио да ће РС у 2001. години донијети Закон о сарадњи са Хашким трибуналом, да ће објавити да се трага за десет оптужених ратних злочинаца, укључујући Караџића и Младића, те да ће разговарати о потреби преношења неких овлаштења на државу како би она била функционална, као што је Предсједник РС, господин Шаровић, учинио прошле недеље? (Наравно, битна су дјела а не ријечи, али без обзира на то, ове изјаве су охрабрујући сигнал.)

Уколико наставимо да радимо на свим овим питањима, Босна и Херцеговина има добру шансу да ускоро постане "нормална" земља. Локални органи власти ће бити у могућности да из фазе партнерског односа који тренутно имају са Међународном заједницом пређу у фазу када ће у потпуности преузети одговорност за

политички процес. Када сам увео концепт одговорности прије више од двије године, сматрао сам га дугорочном стратегијом. Сада, са успостављањем Консултативног партнерског форума, као и грађанског форума, преузимање одговорности је постало права опција.

Постојећа ситуација је омогућила Међународној заједници да поново размисли о својој улози. Тренутно смо укључени у процес одређивања наших наредних, суштинских задатака и реорганизовања будућег ангажмана цивилних агенција на начин који ће нам омогућити да најбоље искористимо стручно знање појединичних агенција те доведемо нашу ефикасност до максимума. Ово не значи да ћемо у неком скорашњем времену напустити земљу – али то ипак представља још један знак да се ствари крећу у правом смјеру у БиХ.

Јасно је да је будућност Босне и Херцеговине у Европи. Недавна прошлост је показала да су многа питања која спадају у мировну имплементацију идентична оним мјерама које је потребно предузети да се Босна и Херцеговина интегрише у Европу. Критеријуми које је Босна и Херцеговина морала испунити како би била примљена у Савјет Европе, а очекује се да ће се то десити почетком сљедеће године, те услови које још увијек мора да испуни како би се приближила потписивању Споразума о стабилизацији и придруживању са Европском унијом – 18 питања из Смјерница Европске уније (ЕУ “Роад Мап-а”), – су “Дејтонска питања”. Примјери су Изборни закон, имовински закони, јединствени економски простор, економске реформе, одлуке Дома за људска права.

Како Босна и Херцеговина буде испуњавала ове услове и приближавала се Европи, и како се Европска унија буде окретала према својим балканским сусједима, имплементација Дејтонског мировног споразума ће постепено бити преузета и замијењена процесом европеизације.

Дејтонски мировни споразум је отворио пут за овај процес европеизације. Са Одлуком Уставног суда о конститутивности народа БиХ у оба ентитета, показало се још једном да он представља флексибилан споразум који нуди многе могућности. Показало се да је то био прави споразум послје рата те да

није изгубио, и да неће изгубити, свој кредибилитет.

Остварење крајњег циља је близу: Босна и Херцеговина може постати “нормална” земља која својим грађанима нуди оно што им је потребно. Више није у питању да ли ће се и како ће се то остварити, већ је питање када. Остваримо овај циљ што је прије могуће.